

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2001. gada 25. jūlijā

Lietā Nr. 2001-03-04

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs A.Endziņš, tiesneši J.Jelāgins un A.Ušacka, ar tiesas sēdes sekretāri E.Rozenbergu,

piedaloties pieteikuma iesniedzēja – divdesmit Saeimas deputātu – R.Labanovska, P.Salkazanova, J.Čevera, J.Ādamsona, V.Lauska, E.Baldzēna, O.Zvejsalnieka, J.Lejas, A.Barčas, L.Bojāra, I.Burvja, O.Grīga, I.Ūdres, I.Stirāna, A.Kalniņa, I.Solovjova, V.Lāzo, R.Paula, A.Bērziņa un G.Bojāra – pilnvarotajam pārstāvim Saeimas deputātam R.Labanovskim un zvērinātai advokātei A.Bērziņai

un institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ministru kabineta – pilnvarotajam pārstāvim valsts akciju sabiedrības “Diplomātiskā servisa aģentūra” prezidentam Aivaram Caunem un zvērinātam advokātam Uģim Grūbem,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85.pantu, Satversmes tiesas likumu un likuma “Grozījumi Satversmes tiesas likumā” pārejas noteikumu 5.punktu,

Rīgā 2001.gada 16.jūlijā atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu

“Par Ministru kabineta 1999.gada 18.marta rīkojuma Nr.128 “Par valsts akciju sabiedrību “Diplomātiskā servisa aģentūra”” daļā par valsts mantiskā ieguldījuma – nekustamā īpašuma Rīgā, Mārstaļu ielā 6 – apstiprināšanu valsts akciju sabiedrības “Diplomātiskā servisa aģentūra” pamatkapitālā un tā reģistrāciju zemesgrāmatā atbilstību likuma “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” 19.pantam un likuma “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm” 9.pantam”.

Satversmes tiesa *konstatēja*:

1995.gada 3.novembrī Saeima pieņēma likumu “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm”, kas stājās spēkā 1995.gada 11.novembrī. Šā likuma 4.pants noteic, ka “valsts nozīmes kultūras objekta statuss ir šādām iestādēm: ... 31) Latvijas Fotomākslinieku savienība (juridiskā adrese – Rīgā, Mārstaļu ielā 6); ...”.

1997.gada 28.februārī uz Finanšu ministrijas 1997.gada 27.februāra uzziņas Nr.03–4/1680 un Valsts zemes dienesta 1996.gada 4.septembra izziņas Nr.41439 pamata īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu Rīgā, Alksnāja ielā 6, Vecpilsētas ielā 7 un Mārstaļu ielā 6 (zemesgrāmatas nodalījuma numurs 6382; kadastra numurs 0100 003 0113) nostiprinātas Latvijas valstij Finanšu ministrijas personā.

1999.gada 18.martā Ministru kabinets izdeva rīkojumu Nr.128 “Par valsts akciju sabiedrību “Diplomātiskā servisa aģentūra””, kurā noteikts, ka valsts akciju sabiedrības “Diplomātiskā servisa aģentūra” pamatkapitālā iekļauts nekustamais īpašums Rīgā,

Mārstaļu ielā 6, Alksnāja ielā 6, Vecpilsētas ielā 7. Uz šā rīkojuma pamata īpašuma tiesības zemesgrāmatā uz minēto īpašumu nostiprinātas valsts akciju sabiedrībai “Diplomātiskā servisa aģentūra”.

Pieteikuma iesniedzējs apstrīd Ministru kabineta 1999.gada 18.marta rīkojuma Nr.128 “Par valsts akciju sabiedrību “Diplomātiskā servisa aģentūra”” daļā par valsts mantiskā ieguldījuma – nekustamā īpašuma Rīgā, Mārstaļu ielā 6 – apstiprināšanu valsts akciju sabiedrības “Diplomātiskā servisa aģentūra” pamatkapitālā (turpmāk – apstrīdētais akts) atbilstību likuma “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” 19.pantam un likuma “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm” 9.pantam.

Pieteikuma iesniedzējs pieteikumā norāda, ka ar nekustamā īpašuma Rīgā, Mārstaļu ielā 6 iekļaušanu valsts akciju sabiedrības (turpmāk – VAS) “Diplomātiskā servisa aģentūra” pamatkapitālā tiekot pārkāptas:

1) likuma “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” 19.panta normas, jo ēkā saskaņā ar likumu “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras, zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm” atrodies valsts nozīmes kultūras objekts – Latvijas Fotomākslinieku savienība (turpmāk – LFMS), kuras vajadzībām 1988.gadā ēkas telpas ir speciāli pārbūvētas;

2) likuma “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras, zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm” 9.panta normas, jo LFMS nomātās telpas ēkā Rīgā, Mārstaļu ielā 6 esot vienīgās tās darbības telpas. 1994.gada 3.janvāra nomas līguma laušana un piedāvājums tā vietā slēgt līgumu par minēto telpu nomu ar vairāk nekā desmit

reizes paaugstinātu nomas maksu faktiski nozīmējot LFMS likvidāciju.

Pieteikumā izteikts viedoklis, ka īpašuma tiesības uz zemes īpašumu Rīgā, Mārstaļu ielā 6 netika atjaunotas bijušajam īpašniekam vai viņa mantiniekiem saskaņā ar likuma “Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās” 12.panta normām, jo uz šīs zemes atradās valsts kultūras nozīmes objekts – LFMS. Ja LFMS tiek izlikta no ēkas Mārstaļu ielā 6, tad saskaņā ar minētā likuma 14.pantu esot apstrīdama šā īpašuma atrašanās VAS “Diplomātiskā servisa aģentūra” pamatkapitālā.

Tiesas sēdē pieteikuma iesniedzēja pārstāvis pieteikumā ietvertu prasījumu uzturēja un uzsvēra, ka pieteikumu iesnieguši Saeimas deputāti, kuri neatbalsta tādu kultūras politiku un tādu privatizācijas praksi, kāda pastāv valstī.

Papildus pieteikumā minētajam tika izteikts viedoklis, ka LFMS kā valsts nozīmes kultūras objekta sastāvs likuma “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm” izpratnē esot iestāde – LFMS kā profesionāla sabiedriska organizācija nedalāmā kopumā ar likuma spēkā stāšanās brīdī tās valdījumā esošajām telpām Rīgā, Mārstaļu ielā 6, kuras nodrošinot LFMS normālu funkcionēšanu. Ne telpas pašas par sevi bez tajās izvietotās LFMS, ne arī LFMS bez šīm telpām nevarot tikt atzīta par valsts nozīmes kultūras objektu.

Pieteikuma iesniedzēja pārstāvis atzina, ka viņa rīcībā nav dokumentu, kas apliecinātu, ka nekustamā īpašuma Rīgā, Mārstaļu ielā 6 bijušais īpašnieks vai viņa mantinieki būtu iesnieguši pieprasījumu par zemes īpašuma tiesību atjaunošanu un viņiem atteikts atjaunot šīs tiesības.

Ministru kabinets atbildes rakstā izsaka viedokli, ka apstrīdētais akts atbilst Latvijas Republikas likumiem.

Atbildes rakstā norādīts, ka likuma “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” 19.pantā ietverto normu nevarot uzskatīt par imperatīvu. Tā neaprobežojot īpašnieku un citu izmantotāju tiesības tikai ar vienu izmantošanas veidu. Apstrīdētais akts nereglamentējot konkrētā kultūras pieminekļa izmantošanas nosacījumus, tātad nereglamentējot arī nevienu tādu nosacījumu, kas būtu pretrunā ar minētā panta prasībām. Līdz ar to nepamatots esot apgalvojums par apstrīdētā akta neatbilstību šim pantam.

Ministru kabinets uzsver, ka LFMS nekustamajā īpašumā Rīgā, Mārstaļu ielā 6 esot atradusies saskaņā ar nomas līgumu, kura termiņš beidzies 1995.gada 31.decembrī. Apstrīdētais akts neesot varējis ietekmēt nomas attiecību termiņu un spēkā esamību. No minētajām telpām LFMS izlikta ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas – kā apelācijas instances tiesas – 2001.gada 22.februāra spriedumu lietā Nr.CA – 236/12. Šis spriedums kasācijas kārtībā neesot pārsūdzēts.

Atbildes rakstā izteikts viedoklis, ka likuma “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras, zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm” 1.pantā skaidri un nepārprotami esot definēts šā likuma mērķis – sakārtot zemes īpašuma attiecības. Nekustamais īpašums Rīgā, Mārstaļu ielā 6 šajā likumā esot norādīts kā LFMS juridiskā adrese un lietā nepastāvēt strīds par to, ka šis īpašums vai kāda tā daļa ar minēto likumu būtu nodota LFMS īpašumā. Turklāt minētā likuma 4.pantā esot lietots apzīmējums “iestādes”, bet LFMS esot sabiedriska organizācija.

Ministru kabinets uzsver, ka minētā likuma 9.pants nav attiecināms uz sabiedriskas organizācijas darbības izbeigšanas vai likvidācijas kārtību.

Tiesas sēdē Ministru kabineta pārstāvis atbildes rakstā izteikto viedokli uzturēja un papildus uzsvēra, ka uz nekustamo īpašumu Rīgā, Mārstaļu ielā 6 bijušie īpašnieki vai viņu mantinieki nav pieteikušies.

Tika norādīts, ka apstrīdētais akts nenosakot LFMS izlikšanu vai nomas līgumu slēgšanu, vai jebkādus nosacījumus. Turklāt prasību tiesā par LFMS izlikšanu cēlusi nevis VAS “Diplomātiskā servisa aģentūra”, bet Valsts nekustamā īpašuma aģentūra. Turklāt VAS “Diplomātiskā servisa aģentūra” 1999.gadā esot izteikusi piedāvājumu LFMS slēgt nomas līgumu, taču LFMS neesot vēlējusies šo jautājumu risināt. LFMS kopš 1995.gada 31.decembra neesot maksājusi nomas naudu par šīm telpām.

Ministru kabineta pārstāvis paskaidroja, ka telpas VAS “Diplomātiskā servisa aģentūra” tika nodotas ar mērķi vajadzības gadījumā tās piedāvāt diplomātiskajām misijām, kas parasti pieprasot telpas Rīgas centrā.

Satversmes tiesa *secināja*:

1. Latvijas Republikas Satversmes 1.pants noteic, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. No šā panta izriet, ka Latvijas valstij jāveic visas tās funkcijas, ko demokrātiskā sabiedrībā veic valsts. 1990.gada 4.maijā ar deklarāciju “Par Latvijas Republikas pievienošanos starptautisko tiesību dokumentiem cilvēktiesību jautājumos” Latvija atzina par sev saistošu “Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām” (turpmāk – Pakts).

Pakts Latvijā ir spēkā no 1992.gada 2.jūlija. Tā 15.pants noteic, ka “šā Pakta dalībvalstis atzīst katra cilvēka tiesības: a) piedalīties kultūras dzīvē; b) izmantot zinātnes progresa rezultātus un to praktiskas pielietošanas augļus; c) baudīt morālo un materiālo interešu aizsardzību, kas saistītas ar jebkuriem zinātniskajiem, literārajiem vai mākslas darbiem, kuru autors ir šis cilvēks”, un ka “pasākumos, kas šā Pakta dalībvalstīm jāveic minēto tiesību pilnīgai realizēšanai, ietilpst zinātnes un kultūras sasniegumu aizsardzībai, attīstībai un izplatīšanai nepieciešamie pasākumi”.

Pakta 15.pants piemērojams kontekstā ar Pakta 2.pantu, kurā uzsvērts, ka dalībvalsts apņemas individuāli un starptautiskās palīdzības un sadarbības veidā maksimālajos pieejamo resursu ietvaros veikt pasākumus, lai augošā tempā nodrošinātu šajā Pakta atzīto tiesību pilnīgu realizēšanu ar visām attiecīgajām metodēm, arī pieņemot tiesību aktus.

Pakta 15.pantā minēto pasākumu realizācijas apjomu, saturu un mehānismu nosaka likumdevējs, pieņemot attiecīgus likumus. Latvijas Republikas Satversme un Pakts dod likumdevējam lielu rīcības brīvību, izlemjot, kādi pasākumi ir nepieciešami zinātnes un kultūras sasniegumu aizsardzībai, attīstībai un izplatīšanai. Valsts uzdevumus kultūras jomā un šo uzdevumu realizācijas mehānismu Latvijas likumdevējs ir noteicis virknē aktu, tostarp arī Kultūras institūciju likumā, Kultūrkapitāla fonda likumā un likumā “Par kultūras pieminekļu aizsardzību”.

2. Atbilstoši likuma “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” 1.pantam “kultūras pieminekļi ir kultūrvēsturiskā mantojuma daļa – kultūrvēsturiskas ainavas un atsevišķas teritorijas (senkapi, kapsētas, parki, vēsturisko notikumu norises un ievērojamu personu darbības

vietas), kā arī atsevišķi kapi, ēku grupas un atsevišķas ēkas, mākslas darbi, iekārtas un priekšmeti, kuriem ir vēsturiska, zinātniska, mākslinieciska vai citāda kultūras vērtība un kuru saglabāšana nākamajām paaudzēm atbilst Latvijas valsts un tautas, kā arī starptautiskajām interesēm”. Sabiedriskā organizācija LFMS nav un nevar būt kultūras piemineklis.

Bijusī dzīvojamā ēka Rīgā, Mārstaļu ielā 6 (gr.3, grunts 113) ir izcils baroka – klasicisma laikmeta vecpilsētas apbūves piemineklis. Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļauts šīs ēkas portāls – valsts nozīmes kultūras piemineklis (valsts aizsardzības Nr.7274). Pati minētā ēka Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā nav iekļauta, bet atrodas valsts nozīmes pilsētbūvniecības pieminekļa – Rīgas pilsētas vēsturiskā centra (valsts aizsardzības Nr.7442) teritorijā. Šīs ēkas kā kultūras pieminekļa vērtība likuma “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” izpratnē nav saistīta ar LFMS atrašanos tajā.

Atbilstoši minētā likuma 7. un 11.pantam kultūras pieminekļi Latvijā var būt valsts, pašvaldību, kā arī fizisko un citu juridisko personu īpašumā, taču šīm personām jānodrošina, lai to īpašumā (valdījumā) esošie kultūras pieminekļi tiktu saglabāti.

Likuma “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” 19.pants noteic, ka “prioritāri kultūras pieminekļus izmanto zinātnes, izglītības un kultūras mērķiem. Kultūras pieminekļu izmantošana saimnieciskajā darbībā pieļaujama vienīgi tad, ja tā nekaitē piemineklim, nemazina tā vēsturisko, zinātnisko un māksliniecisko vērtību.” Šā panta otrais teikums tulkojams kā aizliegums izmantot kultūras pieminekli saimnieciskajā darbībā, ja tas kaitē piemineklim, mazina tā vēsturisko, zinātnisko un māksliniecisko vērtību. Lietas materiālos

nav pierādījumu tam, ka minētā nekustamā īpašuma ieguldīšana VAS “Diplomātiskā servisa aģentūra” pamatkapitālā pārkāptu šo aizliegumu. Arī Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija 2001.gada 22.jūnijā vēstulē Nr.02–09/726 izsaka viedokli, ka minētā nekustamā īpašuma ieguldījums VAS “Diplomātiskā servisa aģentūra” pamatkapitālā nevar mazināt tā kā valsts nozīmes kultūras pieminekļa vēsturisko, zinātnisko un māksliniecisko vērtību.

Tādējādi apstrīdētais akts nav pretrunā ar likuma “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” 19.pantu.

3. Kultūras institūciju likuma mērķis ir “noteikt Latvijas kultūras institūciju veidus, šo institūciju finansēšanas avotus un saimniecisko darbību, valsts garantijas kultūras institūciju darbībai, kas nodrošinātu kultūras mantojuma saglabāšanu un papildināšanu, kā arī sekmētu radošo un saimniecisko iniciatīvu, profesionālismu un māksliniecisko kvalitāti un apmierinātu sabiedrības kultūras vajadzības”. Šis likums pieņemts 1998.gada 14.oktobrī un stājies spēkā 1998. gada 13. novembrī, tas ir, vēlāk nekā likums “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm”.

Kultūras institūciju likums atbilstoši tā 3.pantam attiecas uz visām kultūras institūcijām Latvijā neatkarīgi no šo institūciju piederības un juridiskā statusa. Atbilstoši minētā panta otrajai daļai “atsevišķas kultūras jomas un ar tām saistīto kultūras institūciju juridisko statusu un darbību regulē speciāli likumi”. Likums “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm” nav uzskatāms par likumu, kas regulētu atsevišķu kultūras jomu.

No lietai pievienotajiem LFMS statūtiem izriet, ka LFMS ir sabiedriska organizācija. Kultūras institūciju likuma 5. – 7.pants paredz, ka valsts kultūras institūcijas ir tikai valsts kultūras iestādes un valsts kultūras uzņēmumi (uzņēmējsabiedrības), kurus dibinājis valsts. Sabiedriskā organizācija LFMS nav valsts kultūras institūcija. Kultūras institūciju likuma izpratnē LFMS ir privāta kultūras institūcija. Saskaņā ar Kultūras institūciju likuma 15. un 26.pantu privātas kultūras institūcijas darbības formu atbilstoši spēkā esošajiem likumdošanas aktiem, kā arī tās finansēšanas kārtību nosaka dibinātāji.

Sabiedriskas organizācijas likvidēšanas jeb darbības izbeigšanas kārtību nosaka likums “Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām”. Sabiedriska organizācija var pieņemt lēmumu par pašlikvidāciju vai reorganizāciju pati, vai arī tās darbību likumā noteiktā kārtībā var izbeigt tiesa. Valdības – Ministru kabineta – tiesības likvidēt sabiedrisku organizāciju likums neparedz. Sabiedriskas organizācijas darbības vietas vai juridiskās adreses maiņa šā likuma izpratnē nav tās likvidēšana.

Kultūras institūciju likums paredz tikai vienu īpašu kultūras institūciju kategoriju – nacionālas nozīmes kultūras institūcijas. Atbilstoši minētā likuma 29. un 30.pantam nacionālas nozīmes kultūras institūcijas ir savā nozarē nozīmīgākās un valstī vadošās kultūras institūcijas, kuru pamatpienākums ir rūpēties par nacionālā kultūras mantojuma saglabāšanu, aktualizēšanu un attīstīšanu. Tās tiek dibinātas, reorganizētas vai likvidētas tikai speciālos likumos noteiktajā kārtībā, un šie likumi nosaka minēto institūciju juridisko statusu, darbību, kā arī finansēšanas veidus un avotus.

Kultūras institūciju likums neparedz speciālus finansēšanas veidus un avotus kādai citai kultūras institūciju kategorijai, piemēram, valsts nozīmes kultūras objektiem. Saskaņā ar šā likuma 31.pantu LFMS, tāpat kā jebkurai kultūras institūcijai, valsts garantē tiesības likumā noteiktajā kārtībā pretendēt uz valsts vai pašvaldību pasūtījumu, Kultūrkapitāla fonda līdzekļiem, piedalīšanos valsts un starptautiskajos atbalsta projektos un programmās, kā arī citām likumos paredzētajām garantijām un atvieglojumiem.

Kultūrkapitāla fonda likums noteic, ka šā fonda mērķis ir finansiāli atbalstīt un veicināt līdzsvarotu visu kultūras un mākslas nozaru jaunrades attīstību un kultūras mantojuma saglabāšanu. Šā mērķa izpildei likumdevējs ir paredzējis kā līdzekļus, tā arī šo līdzekļu sadales kārtību.

4. Likuma “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm” mērķis atbilstoši tā 1. pantam ir noteikt izglītības, kultūras un zinātnes objektu un nacionālo sporta bāzu statusu nolūkā sakārtot zemes īpašuma tiesības Latvijas Republikas pilsētās saskaņā ar likuma “Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās” 12.pantu”.

Šis pants likumā formulēts atbilstoši Saeimas Juridiskā biroja priekšlikumam. Uzsākot likuma projekta izskatīšanu trešajā lasījumā, referents J.Vaivads uzsver: “Būtiska problēma bija tā, ka mēs visu laiku strīdējāmies par to, vai tas skar vai neskar laukus un kādā kontekstā šis saraksts tiek veidots, proti, par to, ka tas izriet no likuma par zemes reformu pilsētās. Lai atbildētu arī uz šo jautājumu, mēs esam 1.pantu izteikuši, manuprāt, nepārprotamā redakcijā, tas ir, ka šā likuma mērķis ir noteikt izglītības, kultūras un zinātnes objektu

un nacionālo sporta bāzu statusu nolūkā sakārtot zemes īpašuma tiesības Latvijas Republikas pilsētās. Saskaņā ar likuma par zemes reformu Latvijas Republikā 12.pantu.” (Saeimas 1995.gada 26.oktobra sēdes stenogramma).

Šis likums tulkojams tikai kontekstā ar likumu “Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās”. Likuma “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm” mērķis nav veidot kultūras objektu sarakstu, lai noteiktu tiem kādas citas priekšrocības, izņemot likumā “Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās” noteiktās. Tas izriet arī no fakta, ka likumā netiek uzskaitīti objekti, kas atrodas lauku apvidū. Vienlaikus tomēr nav noliedzams, ka konkrētas institūcijas ietveršana šajā sarakstā pauž likumdevēja attieksmi pret to.

Likuma “Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās” mērķis atbilstoši tā 2.pantam “ir pakāpeniskas valsts īpašuma denacionalizācijas, konversijas, privatizācijas un nelikumīgi atsavinātu zemes īpašumu atdošanas gaitā pārkārtot zemes īpašuma un zemes lietošanas tiesiskās, sociālās un ekonomiskās attiecības pilsētās, lai veicinātu sabiedrības interesēm atbilstošas pilsētu apbūves veidošanos, zemes aizsardzību un racionālu izmantošanu”.

Atbilstoši minētā likuma 5.pantam zemes reforma veicama trijās kārtās, no kurām pirmā kārtā ir zemes pieprasījumu pieņemšana. Šīs kārtas ietvaros līdz 1992.gada 20.jūnijam bijušajiem zemes īpašniekiem bija jāiesniedz pieprasījums par zemes īpašuma tiesību atjaunošanu.

Likuma “Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās” 12.pants “Zemes pieprasījumu apmierināšana” nosaka gadījumus, kad iesniegtie zemes pieprasījumi apmierināmi, atjaunojot īpašuma

tiesības uz zemi, un kad – citā, likumā noteiktā veidā. Atbilstoši šim pantam bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem neatjauno zemes īpašuma tiesības uz viņiem agrāk piederējušiem zemes gabaliem arī tad, ja uz bijušo īpašnieku zemes atrodas ar likumu noteikti valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objekti.

Taču, kā izriet no Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījuma Nr.6382 noraksta (kadastra numurs 0100 003 0113) un nekustamā īpašuma lietā esošajiem dokumentiem, no bijušā īpašnieka vai viņa mantiniekiem attiecībā uz zemes īpašumu Alksnāja ielā 6, Vecpilsētas ielā 7 un Mārstaļu ielā 6 nav saņemts pieprasījums par zemes īpašuma tiesību atjaunošanu. Rīgas pilsētas Zemes komisijas 1996.gada 29.augusta izziņa Nr.1868 apliecina, ka “uz zemes gabalu Rīgā, Mārstaļu ielā Nr.6, 3.grupa, 113.grunts uz 1994.gada 1.jūniju bijušais īpašnieks nav pieteicies. Īpašuma tiesības nav atzītas.”

Tā kā attiecībā uz minēto nekustamo īpašumu nav saņemts zemes pieprasījums, uz to nav attiecināms arī likuma “Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās” 12.pants “Zemes pieprasījumu apmierināšana”.

Līdz ar to nav pamatots nedz pieteikumā ietvertais apgalvojums, ka “bijušā īpašnieka mantinieki nevarēja atjaunot zemes īpašuma tiesības uz minēto zemesgabalu, jo uz tā atradās valsts kultūras nozīmes objekts – LFMS”, nedz tiesas sēdē minētais pieņēmums, ka bijušais īpašnieks vai viņa mantinieki nepieteicās tādēļ, ka attiecīgajā nekustamajā īpašumā atradās valsts nozīmes kultūras objekts. Atbilstoši minētā likuma 6.pantam zemes reformas pirmajā kārtā bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem pieprasījums par zemes īpašuma tiesību atjaunošanu bija jāiesniedz

līdz 1992.gada 20.jūnijam. Rīgas pilsētas Zemes komisijas izziņā norādīts 1994.gada 1.jūnijs. Savukārt likums “Par valsts nozīmes kultūras objektiem” pieņemts tikai 1995.gada novembrī.

Nav pamatots arī pieteikumā ietvertais apgalvojums, ka tad, ja LFMS tiek izlikta no minētās ēkas, saskaņā ar likuma “Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās” 14.pantu ir apstrīdama konkrētā īpašuma atrašanās VAS “Diplomātiskā servisa aģentūra” pamatkapitālā. Šis pants noteic, ka “gadījumos, kad bijušajam zemes īpašniekam nav atjaunotas zemes īpašuma tiesības šajā likumā paredzētu iemeslu dēļ, minētās tiesības ir jāatjauno, tiklīdz zuduši iepriekšminētie šķēršļi īpašuma tiesību atjaunošanai, ja nav saņemta kompensācija vai līdzvērtīgs zemes gabals citā vietā”. Iemesls, kādēļ uz zemes īpašumu Rīgā, Alksnāja ielā 6, Vecpilsētas ielā 7 un Mārstaļu ielā 6 nav atjaunotas īpašuma tiesības bijušajam īpašniekam vai viņa mantiniekiem, ir tas, ka zemes pieprasījums netika iesniegts, nevis tas, ka LFMS atradās namā Mārstaļu ielā 6.

Tādējādi likuma “Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās” 14.pants nav attiecināms uz nekustamo īpašumu Rīgā, Mārstaļu ielā 6 un apstrīdētais akts nav pretrunā ar minēto pantu.

Īpašuma tiesības uz zemes gabalu Rīgā, Alksnāja ielā 6, Vecpilsētas ielā 7 un Mārstaļu ielā 6 valstij Finanšu ministrijas personā atjaunotas pēc Valsts nekustamā īpašuma aģentūras nostiprinājuma lūguma. Lūgumā ietverta atsauce uz Civillikuma 930.pantu, kura piezīme noteic, ka “nekustamas bezīpašnieka lietas piekrīt valstij”, un likuma “Par valsts un pašvaldību zemes īpašuma tiesībām un to nostiprināšanu zemesgrāmatās” 2. un 8.pantu. Rīgas

Domes Centra rajona valdes 1994.gada 23.decembra vēstule Nr.4/480/14.VP apliecina, ka “nav saņemts pieteikums par īpašumtiesību atjaunošanu uz attiecīgo nekustamo īpašumu”. Atbilstoši minētā likuma 2.panta otrās daļas 1.punktam zemes reformas laikā zeme, uz kuras ir valstij piederošas ēkas (būves) un kura 1940.gada 21.jūlijā piederēja fiziskajām un juridiskajām personām, ja šīs personas nav pieprasījušas atjaunot īpašuma tiesības uz zemi, piekrīt valstij un zemesgrāmatās ierakstāma uz valsts vārda. Atbilstoši 8.panta sestajai daļai šī zeme zemesgrāmatā ierakstāma uz valsts vārda Finanšu ministrijas personā, ja Ministru kabinets nav noteicis citādi. Attiecīgais zemesgrāmatu akts nav ticis apstrīdēts.

Likumā “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm” ietvertajā valsts nozīmes kultūras objektu sarakstā LFMS iekļauta likumprojekta otrā lasījuma gaitā.

Ministru kabineta iesniegtā likumprojekta (1995.gada rudens sesijā izskatāmais dokuments Nr.869) 1.pants paredzēja, ka “zemes īpašuma tiesību noteikšanai saskaņā ar likuma “Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās” ... 12.pantu valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektu statuss ir objektiem, kuros atrodas šādas valsts dibinātas un finansētas, kā arī vienīgās valsts mēroga attiecīgās nozares izglītības, kultūras un zinātnes iestādes: ...”.

Pašreizējais likuma 9.pants likumprojektā tika ietverts otrā lasījuma gaitā pēc deputāta A.Siliņa priekšlikuma. Tas bija iesniegts, pamatojoties uz pirmā lasījuma tekstu, kas ietvēra tikai valsts institūciju uzskaitījumu. Trešā lasījuma gaitā tika mainīts vienīgi šā panta numurs. Līdz ar to likuma “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm”

9.pantā likumdevējs nav noteicis īpašu sabiedriskas organizācijas likvidēšanas kārtību. Šajā pantā ietvertais jēdziens “iestāde” attiecināms tikai uz valsts iestādēm. Tādējādi likums “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm” neattiecas uz LFMS kā sabiedriskas organizācijas likvidēšanas procesu.

Turklāt pieteikuma iesniedzējs jēdzienu “likvidēšana” lieto nevis nozīmē “juridiska likvidēšana”, bet nozīmē “darbības apgrūtināšana”, kas nav ietverta attiecīgajā pantā. Pieteikuma iesniedzējs apgalvo, ka “1994.gada 3.janvāra nomas līguma laušana un piedāvājums tā vietā slēgt līgumu par minēto telpu nomu ar vairāk nekā desmit reizes paaugstinātu nomas maksu faktiski nozīmē LFMS likvidāciju”. Apstrīdētais Ministru kabineta akts neattiecas uz minētā nomas līguma laušanu un jaunām nomas attiecībām. Civiltiesiskais strīds, kas izriet no nomas attiecībām starp LFMS un telpu iznomātāju, ir vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencē.

Likums “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm” nenosaka īpašuma tiesības uz attiecīgo kultūras objektu valstij vai likumā uzskaitītajām institūcijām. Otrā lasījuma gaitā, papildinot likumprojektā doto uzskaitījumu arī ar tādām institūcijām, kuras nav valsts iestādes, radusies neatbilstība starp formulējumu “valsts nozīmes kultūras iestādes”, kāds saglabājies panta nosaukumā (vēlāk – preambulā), un uzskaitītajiem kultūras objektiem, kuri nav valsts iestādes. Tomēr no šīs neatbilstības nav secināms, ka likumdevēja mērķis būtu bijis noteikt šīm institūcijām valsts iestādes statusu vai radīt kādas citas tiesības, kas nav saistītas ar likuma “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm” 1.pantā formulēto mērķi.

Nav pamatots arī pieteikuma iesniedzēja apgalvojums, ka 1988.gadā ēka Rīgā, Mārstaļu ielā 6 speciāli pārbūvēta tieši LFMS vajadzībām. Kā redzams no LFMS statūtiem, tie pieņemti 1989.gada 30.septembrī. No tiem neizriet, ka LFMS būtu kādas citas organizācijas tiesību pārņēmēja.

Kā redzams no LFMS 1995.gada 23.augusta vēstules Nr.109, kas adresēta Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas priekšsēdētājam, LFMS vairākkārt lūgusi pozitīvi izlemt jautājumu par Fotonama Rīgā, Mārstaļu ielā 6 un LFMS filiāles Liepājā, Kūrmājas prospektā 2/4/6 namu nodošanu šīs radošās savienības valdīšanā uz 99 gadiem.

Ja likumdevējs būtu uzskatījis par nepieciešamu, tas varēja risināt jautājumu par LFMS atrašanos konkrētajā ēkā, pieņemot atsevišķu likumu par šā īpašuma nodošanu LFMS līdzīgi, kā tas darīts likumos “Par nekustamā īpašuma nodošanu Itas Kozakevičas Latvijas Nacionālo kultūras biedrību asociācijai”, “Par nekustamā īpašuma nodošanu Tautas frontes muzeja sabiedriskajai padomei”, “Par nekustamā īpašuma nodošanu Latvijas Pašvaldību savienībai”, “Par nekustamā īpašuma nodošanu Liepājas lietuviešu kultūras biedrībai “Rūta””.

Tādējādi apstrīdētais akts nav pretrunā ar likumu “Par valsts nozīmes izglītības, kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm”.

5. Kā tiesas sēdē norādīja pieteikuma iesniedzēja pārstāvis, būtībā pieteikums vērsts nevis pret VAS “Diplomātiskā servisa aģentūra” vai apstrīdēto aktu, bet vispār pret kultūras politiku un privatizācijas praksi valstī.

Kultūras politikas veidošana valstī visupirms ir atkarīga no likumdevēja. Tā kompetencē ir likumos ietvert normas, kas nosaka atvieglojumus kultūras institūcijām, arī noteikumus par valsts īpašuma nodošanu kultūras institūciju īpašumā vai nomā uz atvieglotiem noteikumiem.

No Pakta 15.panta kontekstā ar likumdevēja novērtējumu, ka LFMS ir valsts nozīmes kultūras objekts, izriet Ministru kabineta pienākums vismaz minimālā līmenī gādāt par šīs organizācijas pastāvēšanas un attīstības iespējām, tomēr tas nav saistīts ar LFMS atrašanos tieši tajās pašās telpās, proti, Rīgā Mārstaļu ielā 6, uz tādiem pašiem nosacījumiem kā likuma pieņemšanas brīdī un no šā pienākuma neizriet aizliegums atsavināt minēto nekustamo īpašumu.

Izskatāmajā lietā Satversmes tiesai jāvērtē apstrīdētā akta atbilstība augstāka juridiskā spēka tiesību normām, nevis Ministru kabineta veikums kultūras politikas īstenošanā. Satversmes tiesa nav tiesīga vērtēt, vai Ministru kabinets pietiekami aktīvi un godprātīgi gādājis par kultūras institūciju, tostarp arī LFMS, darbības sekmēšanu.

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. – 32.pantu, Satversmes tiesa ***nosprieda:***

atzīt, ka Ministru kabineta 1999.gada 18.marta rīkojums Nr.128 “Par valsts akciju sabiedrību “Diplomātiskā servisa aģentūra”” daļā par valsts mantiskā ieguldījuma – nekustamā īpašuma Rīgā, Mārstaļu ielā 6 – apstiprināšanu valsts akciju sabiedrības “Diplomātiskā servisa aģentūra” pamatkapitālā un tā reģistrāciju zemesgrāmatā atbilst likuma “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” 19.pantam un likuma “Par valsts nozīmes izglītības,

kultūras un zinātnes objektiem un nacionālajām sporta bāzēm” 9.pantam.

Spriedums stājas spēkā tā pasludināšanas brīdī. Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums pasludināts Rīgā 2001. gada 25. jūlijā.

Satversmes tiesas sēdes priekšsēdētājs

A.Endziņš